

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

Студијски програм: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Назив предмета	ДИЈАХРОНИЈСКА СЕМАНТИКА И ЛЕКСИКОЛОГИЈА			
Шифра предмета	Статус предмета	Семестар	Фонд часова	Број ЕCTS бодова
	изборни			
Наставници	Проф. др Зорица Никитовић			

Условљеност другим предметима

Уписане докторске академске студије, модул Наука о језику. Завршене мастер студије српског или руског језика и књижевности.

Циљеви изучавања предмета:

СТИЦАЊЕ ТЕОРИЈСКИХ ЗНАЊА О ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКИМ КАТЕГОРИЈАМА, ДИЈАХРОНИЈСКОЈ СЕМАНТИЦИ, ЊЕНОМ ПОЈМОВНО-КАТЕГОРИЈАЛНОМ АПАРАТУ И МЕТОДОЛОГИЈИ, КАО И ПРОМЈЕНАМА ЗНАЧЕЊА У ТОКУ ИСТОРИЈСКОГ РАЗВОЈА ЈЕЗИКА; ОВЛАДАВАЊЕ УМИЈЕЊЕМ САГЛЕДАВАЊА ЗНАЧЕЊА ИНДОЕВРОПСКОГ, ПРАСЛОВЕНСКОГ И ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКОГ ЛЕКСИЧКОГ СЛОЈА, ТЕ УМИЈЕЊИМА КОМПЕТЕНТНОГ САМОСТАЛНОГ ИСТРАЖИВАЊА И НАСТАВНОГ ПРЕЗЕНТИРАЊА ЛЕКСИЧКИХ И СЕМАНТИЧКИХ САДРЖАЈА СРПСКОГ ЈЕЗИКА. ДОПУЊАВАЊЕМ ЗНАЊА ИЗ ОСТАЛИХ ЛИНГВИСТИЧКИХ ДИСЦИПЛИНА, АЛИ ИЗ ДИЈАХРОНИЈСКОГ АСПЕКТА, СТВАРАЈУ СЕ УСЛОВИ ЗА СВЕОБУХВАТНО ПРАЋЕЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ПОЈАВА СА СТАНОВИШТА УНУТРАШЊИХ ЗАКОНИТОСТИ ЈЕЗИЧКОГ РАЗВИТКА, ТЕ ПОВЕЗИВАЊЕ ИСТОРИЈЕ ЈЕЗИКА СА ИСТОРИЈОМ НАРОДА.

Исходи учења (стечена знања):

ПОСЈЕДОВАЊЕ РАЗВИЈЕНИХ ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКИХ АКАДЕМСКИХ КОМПЕТЕНЦИЈА У ДОМЕНУ ИСТОРИЈСКЕ СЕМАНТИКЕ И ЛЕКСИКОЛОГИЈЕ, КАО И ПРАЋЕЊИХ АПЛИКАТИВНИХ СПОСОБНОСТИ НЕПОСРЕДНОГ ОПСЕРВИРАЊА И АНАЛИЗЕ РЕЛЕВАНТНИХ ПОЈАВА И ЕЛЕМЕНАТА НА КОНКРЕТНОМ ЈЕЗИЧКОМ МАТЕРИЈАЛУ УЗ ПОМОЋ ОБЈЕКТИВНИХ ИСТРАЖИВАЧКИХ МЕТОДА И ТЕХНИКА. ШИРЕЊЕ САЗНАЊА О ЈЕЗИКУ КАО ДУХОВНОМ И КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОМ ФЕНОМЕНУ НА ОСНОВУ САДРЖАЈА И ПОРУКА СТАРИХ СПОМЕНИКА ОДНОСНО САГЛЕДАВАЊЕ ЈЕЗИКА НЕ САМО КАО СКУПА ЈЕЗИЧКИХ ФАКАТА ВЕЋ И СА СТАНОВИШТА ИСТОРИЈСКОГ, НАЦИОНАЛНОГ И ДУХОВНОГ ИДЕНТИТЕТА НАРОДА.

Садржај предмета:

- Семантика као лингвистичка дисциплина. Објекат и предмет семантике.
- Лексичка семантика. Лексичко-семантичке категорије.
- Теоријске основе дијахронијске семантике.
- Могућност реконструкције у дијахронијској семантици.
- Лексички слојеви старословенског језика: а) прасловенски лексички слој, б) позајмљенице, в) књишке творбе (неологизми), г) калкови
- Језик и теологија. Теоцентрични поглед на свијет и философско-теолошки појмовник средњег вијека;

- Когнитивне основе семантичке промјене. Појам здравља у индоевропским језицима. *Прав* и *крив* као когнитивни примитиви.
- Семантичка промјена као одраз сусрета култура (пагански и хришћански културни модел код Словена) (на примјерима *greh, vina, krivina, blod, dlj, cena, kajati se*)
- Чиниоци семантичких промјена и полисемија - помјерање значења и/или вербализација психичких доживљаја. Помјерање семантичког садржаја (на примјерима *добар, благ, знати, прав, крив, труд, страст, свеиштен* итд), недјелјивост синхроније од дијахроније.
- Метафора и метонимија као когнитивни процеси који обликују семантичке структуре
- Семантизација појмова у хришћанству. Сакрална лексичка семантика.
- Развитак и усавршавање језика у области лексике.

Методe наставe и савладавања градива:

Вербално-текстуалне, текстуалне, демонстративне, експерименталне. Облици извођења наставе: интерактивна предавања, аудиторна вјежбања, консултације

Литература:

- Јасмина Грковић-Мејдор, *Списи из историјске лингвистике*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци-Нови Сад, 2007.
- Јасмина Грковић-Мејдор, *Историјска лингвистика- когнитивно типолошке студије*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци-Нови Сад, 2014.
- Зорица Никитовић, *Сложенице у оригиналним српскословенским дјелима сакралног карактера*, Филолошки факултет Бања Лука 2014.
- Зорица Никитовић. *Именица „благоутробије“ у дијахронијској перспективи*. Зборник радова са научног скупа: Наука и традиција, Филозофски факултет Пале, 2013, 157-168.
- Кобозева И. М. Лингвистическая семантика. М.: Эдиториал УРСС, 2000.
- Верещагин, История возникновения древнего обеславянского литературного языка, *Переводческая деятельность Кирилла и Мефодия и их учеников*, Мартис, Москва 1997.
- Уфимцева А. А. Лексическое значение: Принцип семиологического описания лексики. М.: Наука, 1986.
- Цейтлин 1977: Р. М. Цейтлин. *Лексика старославянского языка*. Москва: Издательство „Наука“.
- Львов 1976: А. С. Львов. *Праславянский слой старославянской лексики*. Вопросы языкознания. Москва, 71-85.
- Улуханов, Солдатенкова 2002: И. С. Улуханов и Т. Н. Солдатенкова. *О некоторых перспективах изучения исторической лексикологии русского языка*. Russian Linguistics 26, 29-62.
- Jelitte 1999: Herbert Jelitte. *Абстрактная лексика в древнецерковнославянском и древнерусском языках*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 321-332.
- D.A. Cruse (1991), *Lexical Semantics*, Cambridge: Cambridge University Press.
- John R. Taylor (1991), *Linguistic Categorization. Prototypes in Linguistic Theory*, New

York: Oxford University Press. - Ida Raffaelli. Značenje kroz vrijeme. Poglavlja iz dijahronijske semantike. Disput, Zagreb 2009.					
Облици провјере знања и оцјењивање:					
Усмени испит и семинарски рад					
Посебна назнака за предмет:					
Име и презиме наставника који је припремио податке: проф. др Зорица Никитовић					